

Grænselandsforfatter

- ikke kun i fysisk forstand

Foto: FLA

Der findes kun ganske få billeder af Willy-August Linnemann i de offentligt tilgængelige arkiver. Dette billede stammer fra bogen »Kirkens verden« fra 1969. I bogen er det religiøse aspekt i Willy-August Linnemanns forfatterskab beskrevet.

Portræt. Hvad heden var for Blicher, og hvad Skagen var for Drachmann, det var grænselandet for Willy-August Linnemann. Her fandt han inspiration, karakterkikkelser og det bevægelige ståsted, hvorfra han kunne udforske, ikke alene den fysiske grænse, men også de grænser der knytter sig til forståelsen af identiteten og det eksistentielle. Hans litterære værker beskriver, hvordan det er at vokse op, leve og eksistere i et grænseland - i mere end én forstand.

FLENSBORG. Ti år gammel begyndte Willy-August Linnemann på Duborg-Skolen i Flensborg. Gymnasiet midt i byen var kendt for sine lyse lokaler og en venlig og omsorgsfuld omgang med eleverne. I Emil Fredriksens bog om Willy-August Linnemann står der, hvad skolens udsigt over byen betød for Linnemann: »Det af-fødte hans livsvarige kærlighed til Flensborg«.

Om det er udsigten alene, der har affødt hans kærlighed til byen, er nok en anelse simplificeret, men at Linnemann gennem hele livet har en stærk tilknytning til området ved Flensborg Fjord, kan der ikke herske tvivl om. Det genspejler sig i hans litterære værker, mere om det senere.

Hvorfor valgte Linnemann at skifte statsborgerskab, når han var født i Tyskland og havde haft en god opvækst på Harreslevmark? I Emil Fredriksens bog om Linnemann står der: »(han) søgte efter et bevægeligt ståsted. Det skulle være at etablere sig som sønderjyde inden i danskheden og det danske inden i det slesvigske og dette inden i det europæiske - og disse cirkler skulle så endelig indgå i en følemåde som vandrer mellem flere verdener, enkeltmenneske men fællessindet mellem åbne horisonter«.

Med en så dybtfølt og nærmest ideologisk begrundelse som den ovenfor er et skift af statsborgerskab vel blot en detalje, der skulle bringes i orden, for at Linnemann kunne benytte det bevægelige ståsted til at begynde den næste rejse, nemlig rejsen rundt i forsøget på at forstå menneskesindet, ikke kun sit eget men også de andres.

»Skæbneforbindelser« er et andet ord, læseren falder over i bøgerne om Linnemann. Det lyder nærmest helt blixens'k.

En del af et større hele

En anden påstand, der går igen i bøgerne om Linnemann lader han en af fortællerne udtale i »Bogen om det skjulte ansigt«. Fortælleren siger: »Ja, der er sammenhæng i alting«. Linnemann får med den sætning belyst hans opfattelse af hvordan vores skæbner og vores liv er flettet ind i hinanden. Vi er en del af et større hele; dette bevægelige ståsted.

Gennem romanserien om det skjulte ansigt formår han at vise denne »sammenhæng i alting«. De historier, som novellerne består af, fortælles i en bunker (mens krigen raser udenfor). Der er otte forskellige fortællere i hver bog, men deres historier bliver genfortalt af en fortæller, senere, i en anden tid og fra et andet sted. Dette kan ses som Linnemanns forsøg på at give læseren et præcist eksempel på, hvad han mener, når han taler om cirkler. Og igen ud fra det faktum, at han vælger at udgive (selvstændige) noveller, samlet i én bog, og igen udgivet som del af et større hele, nemlig de fem bøger, som udgør den samlede romanserie, som igen er en del af et større forfatterskab?..

Det er en cirkel-effekt. Det er et forsøg på at vise os sammenhængen mellem alting, en forfatters forsøg på at viser læseren, at alting hænger sammen.

Den ydre rejse

Den ydre rejse bragte ham vidt omkring i Europa, men Slesvig glemte Linnemann aldrig. Det er grænselandet (i både fysisk og psykisk form), der har givet ham inspiration til flere af hans bøger. Heriblandt »Sangen om de lyse nætter« (1939). Linnemanns debutroman, der handler om den stærke nordslesvigske gårdmandsdatter Bodil, som er dedikeret til det danske, og ægteskabet med lægen Iver fra Mellemslesvig. »Natten før freden« (1945) handler om krigsårene, da Hans Paulsen oplever, at hans kæreste Karen dræbes af SS. I en bibliografi om Linnemann står der:

»Hans Paulsen er præget af ganske særlige kræfter, der er bestemt af ydre og indre forhold, som ligger i Sønderjyllands historie«.

Tætte forbindelser til Flensborg

»Mit land laa i mørke« (1949) handler om en læge i Flensborg.

I romanserien »Bogen om det skjulte ansigt« (1958-66) mærker man også den tydelige forbindelse til Flensborg. Romanerne er udgivet som fem sammenhængende bøger, der foregår i en sydslesvigske by under Anden Verdenskrig. Flensborg er ikke nævnt ved navn, men kender man området omkring den dansk-tyske grænse, er man ikke i tvivl om hvor historien foregår. Romanserien er også kendt under betegnelsen »Europafortællinger«.

»Fabrikanten« (1968), »Planlæggeren« (1969) og »Handelsmanden« (1970), »Helbrederen« (1971), »Forkynderen« (1972), »Lovgiveren«

(1973) og »Protestanten« (1974) foregår ligeledes i området omkring Flensborg Fjord på begge sider af grænsen.

Rejsen i det indre er det, der beskrives i fortællingerne.

Historierne har et fysisk område, hvori de foregår, men de handler samtidig om det indre. I Lars Peter Rømhilds Linnemann-portræt fra Vindrosen står der:

»Den mellemste ramme, bunkernætterne, bliver da forandret fra ydre til indre, fra realitet til tanke (»Bunkerens kolde, hårde vægge bestod ikke af jernbeton, de var min egen hjerne-skak«).

Igennem hele fembinds-værket er der eksempler på disse ydre beskrivelser, der kan læses som det, de er, nemlig beskrivelser af fysiske steder, der samtidig tilbyder læseren en mere vidtrækkende psykologisk fortolkning.

Det er en dobbelt oplevelse at læse litteratur, som foregår der, hvor man selv går og er. På den måde, at det både er nyt og velkendt, når man støder på betegnelsen »Hærvejen«.

Hærvejen er en af de steder, der optræder i Linnemanns bøger om Flensborg området, og det er samtidig et af de steder, vi selv støder på, når vi bevæger os rundt i grænselandet.

Måske er det det, som Linnemann kan så godt, dette at føre os ad veje til steder, vi tror, vi kender, men som opleves som nye. Historierne kan virke som billedet på det bevægelige ståsted, som han gennem sit liv søgte og måske fandt i grænselandet, hvor man er både det ene og det andet, både tysk og dansk og samtidig europæer. Grænselandet med både vand, land, skov, himmel, jord, luft og mark.

Lyder det omfattende og mangfoldigt? Så er det fordi det er omfattende og mangfoldigt. Når en forfatter forsøger at beskrive hvad livet,

Blå bog

- Den sydslesvigske forfatter Willy-August Linnemann blev født i 1914 som tysk statsborger af dansksindede forældre.
- Seks år gammel begyndte han i den tyske skole, og ti år gammel bliver han tilbudt en studentereksamen, hvis han valgte at fortsætte i den tyske skole.
- Forældrene afviste tilbuddet, og Linnemann fortsatte derfor sin skolegangen i mellemklasserne ved Duborg-Skolen og tog præliminær eksamen i 1933
- Rektor Andreas Hansen fik med hjælp fra Skoleforeningen sendt Linnemann videre på kostskolegymnasiet i Tarm.
- I 1934-1935 var Linnemann på Askov Højskole, og dernæst blev kulturstudierne i København afsluttet.
- Debuterede i 1939 med romanen »Sangen om de lyse nætter«
- Har modtaget adskillige litteraturpriser - blandt andet: Kritikerprisen i 1959, De Gyldne Laurbær i 1960, Adam Oehlenschläger Legatet i 1968 .
- Willy-August Linnemann blev i 1940 gift med Lisbeth Sigrild Vold Møller Jensen (1915-2006), herefter Lisbeth Linnemann. Hustruen har lavet mange af illustrationerne til hans bøger.
- Død i 1985.

mennesket, troen (og tvivlen) på Gud og verden er for noget, så bliver det omfattende. Måske derfor er Willy August Linnemanns bøger stadig læseværdige.

Mennesket Willy-August Linnemann er ikke så nemt at beskrive, men med udgangspunkt i hans produktioner og særligt »Det skjulte Ansigt«, også kendt under betegnelsen »Europafortællinger« tilbyder forfatteren os et billede på, hvem han var, og ligeledes, hvad han mente, og hvad han troede på.

Dobbelt forførende

Det kan anbefales at (gen)læse Linnemanns »Europafortællinger«, for der er noget dobbelt forførende i at beskæftige sig med og læse om det sted, hvor man bor. Og hvem ved, måske vil vi opdage, at det bevægelige ståsted, hvor vi befinder os nu, stadig hænger sammen med dengang - vi er jo blot slægter efter slægter, og sådan fortsætter det i stadig større cirkler videre gennem efterfølgende slægter og ligeledes videre ud gennem hele Europa og derfra videre endnu - måske helt op til Guds skjulte ansigt.

Willy-August Linnemann var en forfatter, der bredte sig lige så vidt mentalt som fysisk. De mange rejser rundt i Europa bragte ham på mange kilometers afstand af hans fødested, mens de mange indre rejser og forsøgene på at afdække menneskets grundvilkår, ikke kan måles i kilometer. Ifølge Johan de Mylius' portræt af Willy August Linnemann omhandler de 40 (ikke klassiske) noveller i »Europafortællinger« ikke kun »meningen i de ydre hændelser, men de handler i stedet om det indre, det skjulte. Livet er indvendigt«.

Willy-August Linnemanns forfatterskab belyses under den kommende litteraturfestival Litteraturfest.nu, der finder sted 16.-22. september. Onsdag den 19. september klokken 15 fortæller forfatter, magister i litteraturvidenskab og forskningsbibliotekar Annegret Friedrichsen om Willy-August Linnemann, og det foregår på Flensborg Bibliotek.

Line Lindegren Roed
llr@fla.de